

רע"פ 445/16 - יובל זקן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

רע"פ 445/16 - א'

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן

המבקש: יובל זקן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 23.12.2015 בע"פ 536-07-15 שניתן על ידי כבוד השופטים: ר' כרמל, כ' מוסק וש' רנר; ובקשה לעיכוב ביצוע

בשם המבקש: עו"ד חן הולנדר

החלטה

1. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופטים ר' כרמל, כ' מוסק וש' רנר) בע"פ 536-07-15 מיום 23.12.2015, בגדרו נדחה ערעורו של המבקש על הכרעת דינו של בית משפט השלום בירושלים (השופטת ח' מאק-קלמנוביץ) בת"פ 27373-05-12 מיום 12.5.2014 ועל החלטתו מיום 27.1.2015 (השופט י' מינטקביץ) שלא להתיר למבקש לחזור בו מהודאתו, כפי שיפורט להלן.

רקע והליכים קודמים

עמוד 1

2. המבקש הורשע בבית משפט השלום ביום 12.5.2014, על יסוד הודאתו בעובדות כתב אישום מתוקן, בעבירות של קבלת דבר במרמה, לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); ועושה, לפי סעיף 1431(1) לחוק העונשין. על פי עובדות כתב האישום, המבקש הכיר את המתלונן בבית כנסת בו נהגו להתפלל והבחין בכך שהוא אדם תמים וחסר ניסיון. ביום 15.3.2009, פנה המבקש למתלונן והציג בפניו מצג כאילו הוא מנהל בחברת הדיור הציבורי "עמיגור", היכול להשיג עבור המתלונן דירת שלושה חדרים ומרפסת בבניין חדש (להלן: הדירה), אם האחרון יעביר אליו סך של 5,000 ש"ח - כל זאת בידיעה שהאמור אינו אמת (להלן: מצג השווא). בעקבות מצג השווא, העביר המתלונן למבקש סך של 8,000 ש"ח במזומן, והמבקש דרש ממנו כי לא יספר לאיש על עניין הדירה. על פי המתואר, לאחר אירוע זה, המשיך המבקש וביקש מהמתלונן סכומי כסף שונים. כאשר המתלונן הודיע למבקש בשלב מסוים כי אין ברשותו כספים נוספים, הורה לו המבקש ללוות כספים ואף ציין כי הדירה עומדת לעבור לחזקתו. המתלונן לווה סכומי כסף מאנשים שונים ונקלע לחובות, ובסך הכולל העביר אל המבקש עד ליום 9.12.2009 סכומים בגובה 140,000 ש"ח. ביום 8.12.2009, התקשר המבקש אל המתלונן והודיע לו כי יוכל להיכנס לדירה בתוך מספר ימים, בכפוף לכך שיעביר אל המבקש סך של 7,000 ש"ח, בידועו כי אין הדבר אמת. שיחה זו עוררה את חשדו של המתלונן והוא פנה אל רשויות החוק - ובעקבות פנייתו, נעצר המבקש.

יצוין, כי בכתב האישום המקורי נטען כי המבקש קיבל סכומים בגובה 166,990 ש"ח, והסכום הופחת ל-140,000 ש"ח במסגרת ההסדר בין הצדדים. כן הוסכם כי המבקש יפקיד סכום של 50,000 ש"ח כדי שיועבר למתלונן.

3. ביום 23.12.2014, בטרם נשמעו הטיעונים לעונש, המבקש ביקש לחזור בו מהודאתו בכתב האישום. המבקש טען כי לא הבין את הסדר הטיעון ואת משמעות האישום בו הודה, וכי עשה זאת בלחץ בא-כוחו באותו מועד, עו"ד אלבראנס. בית משפט השלום הורה כי תוגש תגובתו של עו"ד אלבראנס, וזו הוגשה ביום 12.1.2015. בתגובתו, עמד עו"ד אלבראנס על כך שהסביר למבקש בפירוט על תוכן הסדר הטיעון ומשמעותו, ואף הדגיש כי למען הזהירות ביקש מבית המשפט להקריא ולהסביר את כתב האישום המתוקן. ביום 27.1.2015, בית משפט השלום דחה את בקשת המבקש לחזור בו מהודאתו, לאחר שמצא כי לא התקיימו התנאים הקבועים בסעיף 153 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי). בפרט, בית משפט השלום הטעים כי הסדר הטיעון הוקרא והוסבר למבקש בפירוט, כפי שעלה גם מתגובתו של עו"ד אלבראנס, וקבע כי מקריאת פרוטוקול הדין לא יכול להיות ספק שהמבקש הבין את ההסדר ואת משמעותו. בנוסף, בית משפט השלום מצא כי חזרתו של המבקש מהודאתו רק ביום שנקבע לשמיעת הטיעונים לעונש, כחצי שנה לאחר הכרעת הדין, מהווה מהלך טקטי.

4. ביום 27.5.2015, בית משפט השלום גזר את דינו של המבקש, והשית עליו עונש של 2 שנות מאסר בפועל; חמישה חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים שלא יעבור עבירה שיש בה יסוד של מרמה, זיוף או עושה; קנס בסך 30,000 ש"ח או 6 שישה חודשי מאסר תחתיו; ופיצוי למתלונן בסך 220,000 ש"ח.

5. המבקש ערער לבית המשפט המחוזי על ההחלטה לדחות את בקשתו לאפשר לו לחזור בו מהודאתו, וכן ערער על חומרת העונש. בית המשפט המחוזי דחה את הערעור ביום 23.12.2015, כאשר נמצא כי לא התקיימו התנאים לחזרה מההודאה על פי סעיף 153 לחוק סדר הדין הפלילי. בית המשפט המחוזי הדגיש כי אמנם ישנה משמעות לשלב בו מבקש הנאשם לחזור מהודאתו, אך מנגד עמד על כך שיש להתייחס ברצינות גם להודאה של נאשם, ממנה הוא מבקש לחזור בטרם נגזר דינו. בעניינו של המבקש, בית המשפט המחוזי ציין כי הטעם המרכזי שהוצג לבקשה הוא שהמבקש לא הבין את הסדר הטיעון וכי פעל בלחץ בא-כוחו - וכי טענות אלו נסתרו על ידי תגובת עו"ד אלבראנס

והאמור בפרוטוקול. בית המשפט המחוזי ניתח את הודאתו של המבקש והנסיבות בהן ניתנה, ומצא כי מדובר בהוצאה רצינית שאין מקום להתיר את החזרה ממנה. מכאן בקשת רשות הערעור שלפניי.

הבקשה למתן רשות ערעור

6. בבקשה שלפניי, עותר המבקש מבית משפט זה ליתן לו רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, לבטל את הכרעת דינו של בית משפט השלום ולהתיר לו לחזור בו מהודאתו. לטענת המבקש, החלטותיהן של הערכאות הקודמות עומדות בניגוד להלכה שנקבעה על ידי בית משפט זה בע"פ 3754/91 מדינת ישראל נ' סמחאת, פ"ד מה(5) 798 (1991) (להלן: עניין סמחאת). זאת, לשיטתו, משום שבעניין סמחאת נקבע כי מקום שבו נאשם מבקש לחזור בו מהודאתו בטרם נגזר דינו, יש לנקוט גישה מקלה לפיה יותר לו לחזור בו במצבים בהם הוא סבור כי טעה בשיקולים שהובילו אותו לתת את ההודאה. לגישת המבקש, חרף הקביעה הברורה בעניין סמחאת, יישומה בערכאות הדיוניות נעשה באופן שאינו אחיד, כך שהקריטריונים בהם יותר לאדם לחזור בו מהודאה בטרם ניתן גזר דינו אינם ברורים. המבקש סבור כי חוסר אחידות זה מצדיק מתן רשות ערעור, לשם קביעת הלכה ברורה.

7. המבקש טוען בנוסף כי בית המשפט המחוזי שגה בקביעתו שהבקשה לחזרה מההודאה נסמכה רק על הנימוק שהוא לא הבין את משמעות הודאתו. המבקש מציין כי בהודעתו לבית משפט השלום, בעקבות תגובת עו"ד אלבראנס, הדגיש כי הוא "עומד על טענותיו ובקשתו לאפשר לו לחזור בו מהודאתו וזאת אף מכוח הקריטריונים שהותוו על ידי בית המשפט העליון בהלכת סמחאת". לעמדתו, משנימק את בקשתו לחזור בו מההודאה גם בכך שהוא מעוניין להוכיח את חפותו ובכך שהודאתו ניתנה מתוך שיקול דעת מוטעה, הוא עמד בתנאים שנקבעו בעניין סמחאת, והיה על הערכאות הקודמות להתיר לו לחזור בו מההודאה. בהמשך לכך, לשיטת המבקש, פסק דינו של בית המשפט המחוזי אינו מנמק כדבעי את ההחלטה לסטות מההלכה שנקבעה בעניין סמחאת, ואף בכך הוא רואה פגם המטה את הכף לכיוון מתן רשות ערעור.

8. לבסוף, המבקש גורס כי מתקיימים בעניינו שיקולי צדק מיוחדים, המצדיקים את קבלת הבקשה. לטעמו, בנסיבות המקרה שלפניי, כאשר הוא הורשע על סמך הודאתו בלבד, מבלי שנשמעו ראיות כלל, ישנו חשש ממשי מפני עיוות דין – שכן בשלב זה הוא טוען כי הודאתו אינה אמת. לדידו של המבקש, יש לאפשר לו לחזור בו מההודאה, ולו מטעמי זהירות ומראית עין של צדק.

דיון והכרעה

9. אין בידי לקבל את הבקשה למתן רשות ערעור. הלכה היא כי רשות לערעור שני תינתן רק במקרים בהם עולה מהבקשה סוגיה עקרונית בעלת חשיבות כללית, בין משפטית ובין ציבורית (בר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123 (1982)), או אם ישנם שיקולי צדק ייחודיים בנסיבות המקרה (ראו: רע"פ 5066/09 אוחיון נ' מדינת ישראל (22.4.2010)). עיינתי בבקשה, בפסק דינו של בית המשפט המחוזי ובהחלטתו של בית משפט השלום, ולא מצאתי כי הבקשה שלפניי מעוררת שאלה עקרונית או שיקולי צדק המצדיקים את התערבותו של בית משפט זה.

10. סעיף 153(א) לחוק סדר הדין הפלילי קובע כי נאשם רשאי לחזור בו מהודאתו בכל שלב של המשפט, "אם הרשה זאת בית המשפט מנימוקים מיוחדים שיירשמו". אופן יישומו של סעיף זה נדון בהרחבה על ידי בית משפט זה בע"פ 6349/11 שניידר (נשימוב) נ' מדינת ישראל (10.6.2013) (להלן: עניין שניידר). בעניין שניידר, הודגש כי המבחן המהותי לפיו תיחתך הסוגיה הוא "מבחן המניע", קרי, מהי הסיבה לבקשת הנאשם לחזור בו מהודאתו - האם מדובר ברצון כן ואמיתי להוכיח את חפותו, או שמא מדובר בפעולה טקטית אשר נועדה להשיג רווח דיוני משפטי (שם, פסקה 18 לפסק דינו של השופט ח' מלצר). ביחס ל"מבחן העיתוי" אשר נדון בעניין סמחאת, דהיינו השלב הדיוני שבו מועלית הבקשה לחזור מההודאה, נקבע כי מדובר בכלי עזר משפטי המסייע בזיהוי המניע של הנאשם, ותו לא (שם, פסקה 20; וראו גם: ע"פ 6028/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (20.3.2014)) - ככלל, כאשר הבקשה מוגשת לפני שניתן גזר הדין, קטן החשש כי מדובר במהלך טקטי המבוסס על חוסר שביעות רצון מהתוצאה של גזר הדין. ואולם, אין משמעות הדבר כי בכל מקרה בו מבקש הנאשם לחזור בו מהודאתו בטרם ניתן גזר הדין, משום שהוא מעוניין להיאבק על חפותו, יש לאפשר זאת. על בית המשפט לבחון בכל מקרה, על רקע נסיבות העניין והתנהלותו של המבקש, מהי הסיבה הכנה אשר מביאה את הנאשם לבקש את חזרתו מההודאה (ע"פ 5768/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (8.6.2015)); ע"פ 1050/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (25.6.2014)).

מכל האמור עולה, כי אין ממש בטענות המבקש בדבר חוסר בהירות בהלכה הנוהגת בדבר חזרה מההודאה בטרם מתן גזר הדין. פסקי הדין שיצאו תחת ידיו של בית משפט זה הם אחידים, ומבטאים בבירור מהם המבחנים הרלבנטיים. כל עניינה של הבקשה הוא למעשה באופן היישום של שיקול דעתן של הערכאות הקודמות בנסיבותיו הפרטניות של המבקש, והבקשה אינה מעוררת כל שאלה עקרונית. כבר בשל כך, דין הבקשה להידחות.

11. יתרה מכך, אף לגופו של עניין איני סבור כי יש מקום להתערבות בשיקול דעתן של הערכאות הקודמות. שתי הערכאות עמדו על כך שהבקשה לחזרה מההודאה ניתנה לפני שניתן גזר הדין, וייחסו לכך את המשקל המתאים, תוך התייחסות לפסיקת בית משפט זה בסוגיה. שתי הערכאות מצאו כי המבקש הבין היטב את הסדר הטיעון עליו חתם, ואני סבור כי קביעה זו מעוגנת היטב בפרוטוקול הדיון בפני בית משפט השלום ובתגובתו של עו"ד אלבראנס. כן נמצא כי מהתנהלותו של המבקש עולה שחזרתו מההודאה אינה כנה אלא מהווה מהלך טקטי - בפרט, שתי הערכאות עמדו על כך שהבקשה הוגשה רק בחלוף שישה חודשים, בפתח הישיבה בה עמדו להישמע הטיעונים לעונש, בנסיבות בהן עשוי להיגרם נזק למתלונן שהגיע להעיד. בנסיבות אלה, בצדק נדחתה בקשתו של המבקש לחזור בו מההודאה, ואין מקום להתערב בהחלטה זו.

12. סוף דבר, הבקשה נדחית. משכך, ממילא הבקשה לעיכוב ביצוע גזר הדין מתייתרת.

ניתנה היום, י' בשבט התשע"ו (20.1.2016).

שׁוֹפֵט